

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΦΑΡΑΝΤΟΣ

ΟΜ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΔΙΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΕΝΩΣΗΣ ΠΡΟΑΣΠΙΣΤΩΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ
ΜΟΥΣΙΚΗΣ «ΟΙ ΥΠΕΡΜΑΧΟΙ»

ΑΙΘΟΥΣΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΑΘΗΝΑ ΣΑΒΒΑΤΟ – ΚΥΡΙΑΚΗ 4/5 -10-2014

ΘΕΜΑ: Πατρολογική θεώρηση της Μεταρρύθμισης της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής
Μουσικής.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: Τι είναι Μεταρρύθμιση;

Τι είναι Θεωρία;

Τι είναι Πράξις;

ΠΗΓΕΣ: Πηγές για τα παραπάνω ζητήματα είναι:

I. Αρχαίοι Έλληνες Συγγραφείς.

II. Οι Καππαδόκες.

III. Ιστορία της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής.

IV. Η αποτύπωση στα έργα του Χρυσάνθου «Θεωρητικόν μέγα της
Μουσικής». Τεργέστη 1832.

«Εισαγωγή εις το Θεωρητικόν και Πρακτικόν της Εκκλησιαστικής
Μουσικής». Παρίσι, 1821, Αθήνα 1940.

ΜΕΘΟΔΟΣ: Ακολουθούμε διάφορα μεθοδολογικά στοιχεία στον ορίζοντα σύγχρονης Μεθοδικής. Συζήτηση, Κριτική, Συμπεράσματα και Προτάσεις θα γίνουν συνοπτικά με την ανάπτυξη του θέματος.

Κατ' αρχήν ορισμένες παρατηρήσεις:

I. Το όνομα της «Ένωσης» που διοργανώνει την Δημερίδα με οδηγεί στους Λόγους Γρηγορίου του Θεολόγου (Απολογητικός...Α΄, ΒΕΠΕΣ τ. 58, σελ.261) ότι εμείς «ου γαρ εσμέν ως οι πολλοί καπηλεύειν δυνάμενοι τον λόγον της αληθείας και αναμιγνύειν τον οίνον ύδατι...». Διότι δεν είμαστε όπως οι πολλοί που μπορούν να καπηλεύονται τον λόγο της αλήθειας και να αναμιγνύουν το κρασί με το νερό, να βάζουν νερό στο κρασί τους.

Ο «Λόγος της αλήθειας» δεν επιτρέπει καπηλεία του προφορικού λόγου, της δήθεν ενημέρωσης, των ειδήσεων των Μ.Μ.Ε. Δεν επιτρέπει Φονταμενταλισμό, Εκκαθαρίσεις, Ολοκληρωτικά Οργανωτικά Σχήματα, Τζιχάντ όπως οι γνωστοί αποκεφαλισμοί, εκρίζωση Χριστιανών, απαγωγές κοριτσιών, βίαιους προσηλυτισμούς, απαγορεύσεις της Φιλοσοφίας και της Μουσικής όπως έγινε μόλις προχθές. Προς αυτούς απευθυνόμενος ο λόγος του Αυτοκράτορα Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγου λέει: «δείξον γαρ ει τι καινόν εκείνω νενομοθέτηται αλλ' ουκ αν εχouis ει μη χειρον τι και απανθρωπότατον, οίον δη ποιεί νομοθετών δια ξίφους χωρείν την ήν αυτός εκήρυττε πίστιν» και «θεός ουκ οίδεν αίμασι χαίρειν και το μη συν λόγω ποιείν αλλότριον θεού» (Manuell II Paleologue. Διάλογος. Editions du Cerf, 1966,6140).

II. Οφείλω επίσης να τονίσω ότι γνωρίζω τα μουσικολογικά θέματα που αφορούν το γενικό θέμα της Δημερίδας όπως γνωρίζω και την βυζαντινολογική έρευνα που σχετίζεται με την Βυζαντινή Μουσική Παράδοση αλλά εγώ θα μείνω σε προσεγγίσεις που απορρέουν από την δική μου ιδιότητα.

III. Σε μια σειρά άρθρων μου που δημοσιεύθηκαν στο περιοδικό της «Ένωσης» συστηματοποίησα τη Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική ως στοιχείο του «Πολιτισμού του Λόγου» και διαπιστώσαμε τις κατηγορίες που διέπουν αυτή τη μουσική. Στις κατηγορίες αυτές συναριθμίσαμε,

το εύ,	έκφραση,	μελωδία,
το μέτρον,	απαγγελία,	το εύτροχον,
το δίκαιον,	φωνή σημαντική,	το ευθύβολον,
το καλόν,	ερμηνεία,	το άπταιστον,
το ωραίον,	δήλωση,	το εναργές,
το ελεύθερον,	έκδηλον,	το κυρολογείν,

το μέλος,	τόνο,	την εύτακτο ρύμη,
την ενότητα λόγου και ήχου,	ήχο,	τον ρυθμό,
την τάξη,	τον κανόνα,	την ανανέωση,
το καινόν,	το αρίδηλον,	το εμφαντικόν και τρανόν

IV. Ο Μ. Βασίλειος στο έργο του «Όροι κατά πλάτος» ΛΖ' - Απόκρισις 5(ΒΕΠΕΣ τ.53, σελ. 198-199) λέει ότι εκκλησιαστική μουσική, ψαλμωδία, σημαίνει αυστηρή τήρηση κανόνων και εναλλαγή, ανακαίνιση, νεαροποίηση. Ανακαίνιση και τήρηση κανόνων είναι δύο πόλοι της εκκλησιαστική μουσικής. Αυτή η άποψη στηρίζεται από την ιστορία της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής; Στηρίζεται με πολλούς τρόπους.

Η σχετική με το θέμα μας έρευνα εμφανίζει τα παρακάτω:

A) Ο Χριστιανισμός δεν παρήγαγε δική του Μουσική, παρέλαβε βασικά στοιχεία από την εβραϊκή παράδοση και κυρίως από την ελληνική, ελληνοιστική παράδοση. Η Ελληνοιστική παράδοση είχε αφομοιώσει στοιχεία από την Ανατολή και την Αφρική και είχε ασκήσει επιδράσεις προς αυτές τις κατευθύνσεις. Ο πρώιμος Χριστιανισμός ήλθε σε αντιπαράθεση με στοιχεία της ελληνοιστικής παράδοσης (χορό, θέατρο, όργανα, οργανιστικές λατρείες, παντομίμα κ.α.) αλλά και παρέλαβε αυτή την παράδοση και οικοδόμησε πάνω σε αυτή.

Οι νέες μορφές της χριστιανικής μουσικής άρχισαν να εμφανίζονται στην Ανατολή μετά τους διωγμούς. Έτσι βάση αυτής της μεγάλης μουσικής δημιουργίας αποτέλεσε η ελληνική γλώσσα, η «κοινή». Με την «κοινή» συνδυάστηκε ελληνική παιδεία και ελληνικός πολιτισμός. Την λαμπρότητα τους δέχθηκαν πολλές φυλές, λαοί, θρησκείες, παραδόσεις, πολιτισμοί, κοινωνικά και οικονομικά στρώματα. Από τη δύναμη τους οδηγήθηκαν σε μια ποικιλόμορφη ενότητα αλλά και θεμελιώθηκαν από αυτή διαφοροποιήσεις μέσα στις οποίες όμως σώζονται ακόμη οι βάσεις της πρώτης ενότητας.

B) Κλήμης ο Αλεξανδρεύς συνοψίζοντας την συνάντηση ελληνοισμού και χριστιανισμού στο πεδίο της Μουσικής γράφει ότι οι Έλληνες τραγούδησαν ως «τέττιγες» τώρα ήρθε ο καιρός κατά τον οποίο «ο του θεού λόγος, ο κύριος, το άσμα το καινόν βούλεται» (Προτρεπτικός Ι.ΒΕΠΕΣ τ.7. σελ.19-20) θέλει ένα νέο τραγούδι, μια νέα Μουσική.

Εμφανίστηκε αυτό το νέο άσμα; Εμφανίστηκε ως συνέχεια αυτού που τραγουδούσαν οι «τέττιγες» και ως διαδικασία διαρκών αλλαγών και Μεταρρυθμίσεων. Οι Μεταρρυθμίσεις αυτές δεν έγιναν χωρίς αντιδράσεις ιδίως από την πλευρά του Μοναστικού Κινήματος. Τέτοιες Μεταρρυθμίσεις σε διάφορες εποχές σηματοδοτούνται με τις λέξεις:

Ύμνος,	Ψαλμωδία,	Λειτουργία,
Αντιφωνικό σύστημα,	Οκτώηχος,	Αττική Διάλεκτος,
Υμνωδοί,	Υμνογράφοι,	Αλεξάνδρεια,
Ιεροσόλυμα,	Αντιόχεια,	Κωνσταντινούπολη,
Ρώμη,	Εκχριστιανισμός Ρουμάνων και Σλάβων,	Άραβες,
Τροπάρια,	Κανόνες, Κοντάκια,	άλλες Τέχνες,

Υποχώρηση των Γυναικών,

Εμφάνιση παιδιών και ευνούχων,

Νεοελληνική επανάσταση και Δημοτική μουσική.

Γ. Η Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική επηρέασε και θεμελίωσε τις μουσικές παραδόσεις πολλών λαών στην Ανατολή, Δύση, Βορρά και Νότο (π.χ. Συρία, Αίγυπτο, Άραβες, Τούρκους, Ρώμη, Σλάβους, Ρουμάνους κ.α.). Όταν μελετάμε τις απαρχές των μουσικών παραδόσεων αυτών των λαών μαθαίνουμε και τι ήταν η Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική, τυπικό παράδειγμα οι Ρουμάνοι. Αυτό είναι μια απέραντη εργασία που πρέπει να γίνει, δεν μπορείτε να φανταστείτε τι γίνεται στις περιοχές αυτές, τι πλούτος υπάρχει τον οποίο η Ελλάδα αγνοεί και όσο τον αγνοεί τόσο θα παραμένει επαρχιακό και μνημονιακό Κρατίδιο...

Δ. Ο Λέων ΣΤ΄ ο Σοφός (886-912μ.Χ.) ο Συγγραφέας των Εωθινών στο έργο του «Τακτικά» (διατ.18, ρα!) γράφει ότι όταν ο Βασίλειος Α΄ εκχριστιάνισε τους Σλάβους τότε «εγραίκωσε τα Σκλαβικά έθνη», όταν μεταξύ των άλλων τους εισήγαγε στη Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική τότε τους «εγραίκωσε» τους εξελλήνισε και μάλιστα «γραϊκώσας»... «της τε δουλείας ηλευθέρωσε¹».

Βέβαια κάποιοι επιμένουν στο «Ρωμιός» όμως οι πηγές επιμένουν στο «γραϊκός» και Έλληνας. Στη φάση που οι λαοί αυτοί ανήκουν στο «εγραϊκώσεν» ανήκουν στη Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική Παράδοση και είναι απαραίτητοι για να κατανοήσουμε τι σημαίνει Ελληνική Μουσική Παράδοση μιας οικουμενικής Αυτοκρατορίας και όχι ενός Κρατιδίου βέβαια, να τους σπουδάσουμε, να τους συστηματοποιήσουμε, να γνωρίσουμε την αληθινή γενεαλογία για να δούμε τι τελικά χάθηκε, τι δεν πήγαινε άλλο, τι ανάγκασε τους τρεις Δασκάλους να κάνουν τη Μεταρρύθμισή τους.

¹ Βλέπε και Αμάντου Κ.: (1977), Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους. Τ.Β΄ εκδ. Β΄ Αθήναι σελ.30 και Migne T.107, στ.969.

Ε. Από τον Κλήμεντα τον Αλεξανδρέα γνωρίζουμε ότι γύρω στο 200 μ.Χ. έχουμε μια πολεμική ενάντια στην ετερόφωνη Μουσική (αλεξανδρινή μουσική). Το εκκλησιαστικό άσμα ακολουθεί κοσμικές Μελωδίες (τραγούδια ναυτών) και σιγά σιγά επηρεάζεται από τα άσματα ανατολικών θρησκειών (μανιχαίους, εβραίους). Τον 6^ο αιώνα εμφανίζεται το Κοντάκιο (Ρωμανός) και τα βυζαντινά φθογγόσημα. Από τον 7^ο μέχρι τον 8^ο αιώνα έχουμε άνθηση της Υμνογραφίας. Τον 10^ο αιώνα υποχωρεί η Υμνογραφία λόγω της Λειτουργίας.

Τον 14^ο αιώνα έχουμε μια μουσικολογική στροφή προς την υστέρα αρχαιότητα και προς το χρώμα στη Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική. Την ίδια εποχή έχουμε επέκταση και εκλεπτισμό της μέχρι τώρα μουσικής γραφής. Τέλη του 14^{ου} αιώνα γίνεται εμφανής η Δημοτική Νεοελληνική Παράδοση καθώς και αποκλίσεις προς άλλες εθνικές τάσεις (αλβανική, τουρκική).

Στους σκοτεινούς αιώνες της Λατινοκρατίας και Τουρκοκρατίας έχουμε και λάθη και άγνοια αλλά και πιστή τήρηση των παραδόσεων και διαρκή εξέλιξη με κέντρο το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Εδώ μέσα σε αυτόν τον ορίζοντα αποφασίζεται η Μεταρρύθμιση. Μεταρρύθμιση δεν σημαίνει «μερεμέτια», διορθώσεις, βελτιώσεις, στερεώσεις κ.λπ. σημαίνει διαδικασίες οι οποίες προέρχονται από τη φύση και την ίδια την ιστορία της Ορθοδοξίας.

Ζ) Η μεγαλύτερη Μεταρρύθμιση της Ιστορίας επήλθε με την Σάρκωση του Λόγου με την οποία «γένετο καινά τα πάντα» και «καινή κτίσις» (Β΄ Κορινθ. Ε 17-21). Η Εκκλησία είναι η πηγή της ανανέωσης η οποία έχει Αρχή και Τέλος τον Ιδρυτή και Τελειωτή της. Επειδή έχουν έτσι τα πράγματα λέει ο Μ.Βασίλειος για αυτό δεν μπορεί κανένας να μας πει «νεωτεροποιούς ημάς και καινοτόμους και εφευρέτας ρημάτων» (Περί Αγ. Πνεύματος, ΒΕΠΕΣ τ. 52, σελ.239) και ο Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός συνεχίζει «μη μείνωμεν όπερ εσμέν, αλλ΄ όπερ ήμεν γενώμεθα» (Εις τα Άγια Φώτα Β΄. ΒΕΠΕΣ τ.60,σελ.73) «και νεώσαντες εαυτοίς νεώματα... φωτίσωμεν εαυτοίς φώς γνώσεως... και τοις άλλοις εκλάμπωμεν... και τοις άλλοις προφαίνοντες» (Οπ.π.σελ.77).

Ο δε Γρηγόριος Νύσσης (Νόθα, περί περιτομής Α΄.ΒΕΠΕΣ τ.70,σελ. 207) γράφει «νεώσατε εαυτοίς νεώματα και μη σπείρετε επ ακάνθαις».

Ο Γρηγόριος Ναζιανζηνός προχωράει πιο πέρα και χαρακτηρίζει τη διαρκή Μεταρρύθμιση και ανανέωση πρόοδο και μας συμβουλεύει «μη φοβηθείς την πρόοδον» άλλο πράγμα να φοβάσαι, «φοβήθητι δε την αλλοτρίωσιν», την αποξένωση, τη λήθη, τη φθορά, «φοβήθητι χρόνον και κτίσιν». Η βάση της προόδου είναι αυτός που «ου γαρ ανάγκην έχει... μη προβάλλειν ή προβάλλειν... ο πάντα πλούσιος» (Εις Ηρώνα Λόγος ΚΕ) η «ζωή» η «οδός» το «φως» «ο θησαυρός των αγαθών». Αυτή η οδός της προόδου είναι ένας δρόμος «ειρμών και τάξει δια των έργων της δικαιοσύνης και του φωτισμού επί το τέλειον προκοπή... αει του πρόσω επορευόμενοι». Μέχρι τότε; «εως αν φθάσωμεν επι το μακάριον τέλος...προς το

όντως αγαθόν»... το οποίο είναι «η ημετέρα προς θεόν άνοδος δια του Υιού» (Μ.Βασίλειος: Περί Αγίου Πνεύματος 310. ΒΕΠΕΣ τα 52, σελ.245). Αυτή είναι η αληθινή έννοια της προόδου. Ξεκινάει από τη φαυλοκρατία του εδώ και τώρα δια της μετάνοιας (όχι με τη βία, την οικονομία, την επανάσταση ή την εκκοσμίκευση της προόδου) ακολουθεί την οδό που είναι ο Χριστός και η Εκκλησία με έργα δικαιοσύνης και αγάπης οδηγεί πρόσω πάντα «προς το όντως αγαθόν». Έτσι ο Χριστιανισμός, η Εκκλησία, η Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική αποτελούν προοδευτικά κινήματα.

Αυτά που λένε οι Καππαδόκες:

«αι του πρόσω επορευόμενοι» (Μ.Βασίλειος)

και «μη φοβηθείς την πρόοδον» (Γρηγόριος Ναζιανζηνός)

πρέπει να αποτελούν τα δρομολόγια, τις βάσεις και τα προγράμματα μας στην εποχή μας.

Ο αντίπαλοι και ο εχθροί του Χριστιανισμού αγωνίζονται να χαρακτηρίσουν την Εκκλησία οπισθοδρομική, συντηρητική και σκοταδιστική. Αυτό αποτελεί ύβρη.

Αυτοί είναι το σκοτάδι, η οπισθοδρόμηση και η καθυστέρηση. Η Ορθοδοξία είναι προοδευτικός δρόμος που οδηγεί στη δικαιοσύνη, ελευθερία, μακαριότητα και τελειότητα και όχι κάτι ξεπερασμένο και άχρηστο στην ιστορία. Αυτό ισχύει και για τη Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική. Για αυτό διατυπώσαμε τις κατηγορίες. Εδώ ισχύει το «χαίρετε» το «αι του πρόσω επορευόμενοι» και το «μη φοβηθείς την πρόοδον».

Υπάρχουν στρεβλώσεις, δεν είναι έργο δικό μου να τις αναφέρω. Ο δρόμος είναι ένας, η «ζωή», το «φώς», η «αλήθεια» και η «παρρησία» των ελεύθερων ανθρώπων που οδεύουν προς τον θρίαμβο και το απόλυτο αγαθό. Αυτός είναι ο ορίζοντας της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής.

Συμπερασματικά λοιπόν. Μεταρρύθμιση είναι η συστηματική διαδικασία διαρκών αλλαγών υφιστάμενων παρόντων φθαρμένων καταστάσεων, σχέσεων, φαινομένων, πραγμάτων, με βάση Αρχές και Μεθόδους με σκοπό τη διόρθωση, αποκατάσταση, θεμελίωση και ανανέωση αληθινής πορείας ανάπτυξης και προόδου (Η διαρκής μετάνοια).

Η) Κύριοι Σύεδροι

Μοντέρνα Επιστήμη σημαίνει:

I. Έρευνα και ανακάλυψη σχέσεων.

II. Διατύπωση σχέσεων με τυπική Λογική και Γλώσσα.

III. Διαμόρφωση και κατασκευή διαρκώς νέων σχέσεων.

Σε αυτόν τον ορίζοντα το «Θεωρητικόν μέγα» και η «Εισαγωγή εις το θεωρητικόν και πρακτικόν» που προέκυψαν από τη λεγόμενη Μεταρρύθμιση της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής των τριών Δασκάλων μας οδηγούν σε άπειρες πολύ σημαντικές και ελκυστικές σχέσεις που προκαλούν θαυμασμό, σεβασμό και κατάπληξη.

Οφείλουμε να συνεχίσουμε αυτό το έργο, έχουμε χρέος και ως Έλληνες και ως Εκκλησία να πραγματοποιήσουμε αυτή την εργασία και να αφήσουμε να λάμψει το κάλος και η αρμονία, η παιδεία και η δημιουργία που αποτελούν την Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική. Εγώ δήλωσα από την αρχή ότι θα ασκήσω Εποχή ως προς αυτό, στην παρούσα Εισήγηση μου θα στρέψω όμως την προσοχή προς ένα κέντρο αυτής της Μουσικής, τον άνθρωπο δηλαδή τον Ψάλτη.

Δηλαδή θα μιλήσει ένας όπως λέει ο Πλάτων «υποαμουσώτερος» (Πολιτεία 548e) για έναν «φιλόμουσον» (Πολιτεία 548e) ο οποίος είναι ο τύπος «αρίστου φύλακος» (Πολιτεία 549b) «Λόγου... μουσική κεκραμένου» (Πολιτεία 549b). Αυτοί οι «φιλόμουσοι» είναι οι «τέττιγες» που λέει ο Πλάτων και οι Καππαδόκες Πατέρες.

Αυτοί οι «φιλόμουσοι» είναι «φιλοθεάμονες» και «φιλήκοοι» (Πολιτεία 475c-476d) και συγκρίνονται με τους φιλοσόφους.

Τι θέλουν να ιδούν αυτοί οι «φιλόμουσοι» στους οποίους αφιερώνει τα έργα του ο Χρύσανθος;

Θέλουν όπως λέει ο Φίλων (de migratione 50) «ορατήν είναι την φωνήν» να είναι ορατή η φωνή, να είναι θεατές της φωνής, των τόνων, των ήχων, των γενών, των αρμονιών, της μουσικής, διότι γνωρίζουν ότι «όργανον εστι το φωνητήριο, τούτου δε πατέρα τον νουν, από γαρ διανοίας ως από πηγής φέρεται το του λόγου νάμα (Φίλων: De mutatione 69).

Κατά τον Πλατώνα οι Μουσικοί, οι Φιλόμουσοι ήταν άνθρωποι, πριν εμφανιστούν οι Μούσες. Όταν εμφανίστηκαν οι Μούσες και οι Ωδές τους συνεπήραν τόσο που «άδοντες», τραγουδώντας, ψέλνοντας «αμέλησαν να φάνε και να πιουν και έτσι πέθαναν». Οι Μούσες όμως τους επιβράβευσαν τους μεταμόρφωσαν σε «τέττιγες» ώστε να μη χρειάζονται φαγητό και ποτό, να άδουν όσο ζουν και να απαγγέλουν σε αυτές ποιος είναι φιλόμουσος και ποιος άμουσος.

Έτσι μας βλέπουν από το αναλόγιο τους «εν τω πνίγει» των καιρών. Όταν μας βλέπουν «νυστάζοντας... δι' αργίαν της διανοίας» μας «καταγελούν» μας θεωρούν ως «ανδράποδα» των συνθηκών «ώσπερ προβάτια μεσημβριάζοντα περί την κρήνην εύδειν» και μας λυπούνται. Όταν μας βλέπουν «διαλεγομένους» και φιλόμουσους τότε χαίρονται και αγάλλονται (Φαίδρος 258e-261).

Ο Γρηγόριος Ναζιανζηνός χρησιμοποιεί αυτούς τους Μουσουργούς τους «τέττιγες», στο ποίημα του «Περί της ανθρωπίνης φύσεως», ως παρηγοριά μέσα στην τρικυμία του βίου και των ερωτημάτων «τις γενόμην, τις ειμί, τι δ' έσσομαι; Ου σάφα οίδα».

(Επη Θεολογικά, ηθικά) ΒΕΠΕΣ τ.61, σελ.148,13).

Ποιος έγινα, ποιος είμαι, τι θ' απογίνω; Δεν το γνωρίζω επακριβώς.

Όμως «οι δ' από δένδρων

στηθομελείς, λιγυροί, ηλίιο φίλοι

Τέττιγες λαλαγεύντες όλον κατεφώνεον άλσος»

(Οπ.π.σελ.148 3-5)

«Οι δε απ' τα δέντρα

στηθομελείς, γλυκείς, φίλοι του ήλιου

Τζίτζικες, φλύαροι, καταφώναζαν όλο το άλσος.»

Ο Κοσμάς ο Ιεροσολυμίτης μέγας Υμνογράφος και Μουσουργός σχολιάζει ότι οι τέττιγες αυτοί οι φίλοι του ήλιου είναι «αείλαλοι» και «έχουσιν φυσικόν ζήλον», «λαλούντες όλον (να) καταφονούσι το άλσος ταις ωδαίς», «ταις ηδυθρόις ωδαίς αναψύχοντες», με τις γλυκίθροες ωδές.

Έτσι οι «τέττιγες» επικοινωνούν, διαλέγονται, άδουν και παρηγορούν και αναψύχουν ως φίλοι του αληθινού ήλιου μέσα στο άλσος της εκκλησίας.

Το «στηθομελείς» του Γρηγορίου Ναζιανζηνού μας θυμίζει το «εξηρεύξατο η καρδιά μου λόγον αγαθόν» για το οποίο σημειώνει ο Μ.Βασίλειος «εκ της οιονεί καρδιάς και αυτών των σπλάχνων φασί προήγαγε και από αγαθής καρδιάς αγαθός λόγος προήλθεν», από την καρδιά και τα ίδια τα σπλάχνα βγαίνει ο αγαθός λόγος και η Ψαλμωδία του Ψάλτη (Μ.Βασίλειος: Ομιλίες εις τους Ψαλμούς ΒΕΠΕΣ τ.52,σελ.95).

Ο Μ.Βασίλειος συμβουλεύει όσον αφορά το «Θεωρητικόν» να μην οδηγούμαστε «τη απληστία της θεωρίας εις αμετρίαν», να είμαστε άπληστοι εν μέτρω (Ομιλίες εις την Εξαήμερον. ΒΕΠΕΣ.τ.51, σελ.231). Όσον αφορά το «Πρακτικόν», την πράξη, να «επανέλθωμεν προς την έρευνα των τεχνικών διατάξεων» (Οπ.π.σελ.229).

Θ) Σήμερα αντίπαλοι του Χριστιανισμού συνιστούν μια «κοινωνική παλιγγενεσία» μια «αναγέννηση του μαθητικού και ικανού προς μετάνοια πνεύματος», μια «διόρθωση» της ιστορίας μέσω «προόδου μέσω άσκησης». Οι ίδιοι επιδιώκουν μια υπέρβαση της διαφθοράς μέσω μάθησης. Η μάθηση μοιάζει με μια επιστροφή, μια παιδεία αντίθετη με αυτή που δείχνει η Βυζαντινή Μουσική Λειτουργική παράδοση. «τον επόμενο αιώνα» λένε αυτοί, θα έχουμε μια «σκηνή της αποκάλυψης» όπου θα μπορεί να αποκαλύπτεται μια μάθηση ως ο «άγνωστος θεός» για τον οποίο είχε πει κάποιος ότι «μόνο αυτός θα μας σώσει²». Αυτή η μάθηση θα αφορά το Ανθρωποπάрко και την Ανθρωποφάρμα κατ' αυτούς.

Σε αυτή την αντιχριστιανική αντιμουσικολογική μάθηση προτείνει ο Μ.Βασίλειος «ει μεν κακώς φρονείτε, μεταμάθετε την ευσέβειαν» (Εις Γόρδιον, ΒΕΠΕΣ τ.54,σελ.171). Μεταμάθησις, αυτή είναι η λύση, νέα μάθηση, άλλη μάθηση «μη αναμείνωμεν γενέσθαι νεκροί, αλλ' από ζωής εις ζωήν μεταβώμεν (Οπ.π. σελ.171). Πηγή της Μεταμάθησης είναι η «μετακόσμησις» ή Μεταρρύθμιση η «εν Χριστώ

² Sloterdijk,P.: (2014), Die Schrecklichen Kinder der Neuzeit. Berlin,S.28-29.

καινή κτίσις» (Μ.Βασιλείου: Ομιλίες εις Ψαλμούς. ΒΕΠΕΣ τ.52,σελ.69). Η Μεταμάθηση «αλλοίωσις ουν εστί του έσω ανθρώπου ανακαινουμένου ημέρα τη ημέρα» (Μ.Βασίλειος: Ομιλίες εις τους Ψαλμούς. ΒΕΠΕΣ, τ.52, σελ.94).

Ι) Επομένως λέει ο Μ.Βασίλειος οφείλουμε να συνεχίζουμε να ερευνούμε θεωρητικά και πρακτικά την Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική με έμφαση «πλείον γαρ τι δηλοί παρά το «ζητήσαι» η έμφασις του «εκζητήσαι» ως και παρά την έρευναν η εξερεύνησις» (Μ.Βασίλειος: Ομιλίες εις τους Ψαλμούς ΒΕΠΕΣ τ.52 σελ.78-79). Πρέπει δε να ..ζητούμε τη Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική διότι «ευμετάπτωτος γαρ ο πλούτος και οιονεί κύμα υπο της βίας των ανέμων άλλοτε προς άλλα μέρη πεφυκώς μεταρρείν» (Μ.Βασίλειος: Ομιλίες εις τους Ψαλμούς. ΒΕΠΕΣ.52,σελ.82), όσοι τον εκζητούν «ουκ ελαττωθήσονται παντός αγαθού».

Τελικά οφείλουν να γίνονται αυτά διότι η Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική «Ωδή γαρ εστί» είναι μια Ωδή «γυμνή τη φωνή»... «μετ' εμμελούς εκφωνήσεως», «Ωδή δε υπέρ του αγαπητού (Ψαλμ.44,1). Άρα σοι διηγήσομαι τον αγαπητόν, όντινα ο λόγος είναι φασίν» (Μ.Βασίλειος: Ομιλίες εις τους Ψαλμούς. ΒΕΠΕΣ τ.52,σελ.94) άρα μια μουσική διήγησι στον ορίζοντα του Πολιτισμού του Λόγου.

Κατά τον Γρηγόριο Νύσσης « ου γαρ άλλο τι εστί το ζητείν και άλλο το ευρίσκειν αλλά το εκ του ζητήσαι κέρδος αυτό το ζητήσαι εστί» (Εις τον Εκκλησιαστήν ΒΕΠΕΣ. τ.65 Α,σελ.247).

Μην περιμένουμε την έρευνα από αλλού πρέπει να την επιδιώξουμε εμείς οι ίδιοι «πάντως γαρ ο του ερευνάν την εντολήν δεδωκώς και την προς αυτό τούτο δύναμιν δώσει» (Γρηγόριος Νύσσης: Εις τον Εκκλησιαστήν.ΒΕΠΕΣ τ.65 Α,σελ.183).

Γ.Δ. ΦΑΡΑΝΤΟΣ